

Nr 67.

Av herr **Lundgren**, *angående kommunal centralisering av socialvården.*

Frågan om socialvårdens kommunala organisation har sedan längre tid stått på dagordningen i vårt land, under det att den i våra grannländer Danmark och Finland för något mer än ett decennium tillbaka varit föremål för prövning och organisationen bringad i bättre överensstämmelse med den nya tidens krav. Vissa försök ha dock i vårt land gjorts i samma riktning. Sålunda framlade organisationssakkunniga under landshövding S. N. Linnérs ordförandeskap år 1934 ett förslag, som innebar en betydande rationalisering av den kommunala organisationen i samband med inrättande av ett socialregister i varje kommun. Av detta förslag utbröts sedermera den del, som utgjordes av socialregister, och genomfördes en reform, som blev mer eller mindre bristfällig på grund av att den centralisering av socialvårdsorganisationen, som socialregistret förutsatte, icke samtidigt kom till stånd.

Sedermera har en centralisering av det tekniska och förvaltningsmässiga arbetet hos socialvårdsorganen genomförts i det övervägande antalet svenska städer till socialvårdsbyråer eller socialkontor utan att denna anordning dock blivit i egentlig mening lagfäst. Parallellt härmed pågår i rask takt en liknande utveckling i landskommuner med centraliserad medelsförvaltning genom upprättande av kommunalkontor.

I sitt i december 1942 avgivna betänkande angående socialvårdens organisation m. m. framlade socialvårdskommittén *dels* ett förslag till lag om socialvårdskommuner, syftande till att möjliggöra sammanförandet av två eller flera primärkommuner till en specialkommun för socialvårdens handhavande med bibehållande i övrigt av vederbörande primärkommuners ställning och funktioner, *dels* även ett förslag till lag om socialnämnd m. m., syftande till att åstadkomma en viss centralisering av den kommunala socialvårdsorganisationen. Förslaget om socialvårdskommuner hade i viss mån karaktären av ett provisorium i avvaktan på genomförandet av en av riksdagen vid upprepade tillfällen begärd utredning rörande en mera rationell kommunal indelning. Genom tillsättandet av 1943 års kommunindelningskommitté och den kommunreform, som blivit följden av dennas arbete, ha de syften, som socialvårdskommittén velat tillgodose genom sitt förslag om socialvårdskommuner, i stort sett blivit tillgodosedda.

Däremot synas de organisatoriska åtgärder, som syftade till en centralisering av den kommunala förvaltningen på socialvårdens område, ännu vänta på sitt förverkligande. I vad det avser förslaget om socialnämnd m. m. synes utredningens resultat ännu ej ha varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Socialvårdskommittén föreslog i sitt ovannämnda betänkande i princip att den kommunala verksamhet, som f. n. omhänderhas av skilda socialvårdsorgan med självständig beslutanderätt, samlas hos ett centralt kommunalt organ, för vilket kommittén föreslog beteckningen *socialnämnd*. Denna skulle sålunda övertaga de förvaltningsangelägenheter, som nu åvila skilda socialvårdsorgan. En särskild barnvårdsnämnd avsågs emellertid fortfarande bära omhänderha det omedelbara ansvaret för barna- och ungdomsvården. Kommittén framhöll dock att principiella skäl icke finge förhindra en fördelning av arbetsuppgifterna på olika organ där detta med hänsyn till uppgifternas mångfald befunnes vara nödvändigt. Förslaget förutsatte därför att särskilda nämnder skulle kunna inrättas i anslutning till socialnämnden i sådana kommuner, där detta vore erforderligt med hänsyn till socialvårdsarbetets omfattning. Det skulle sålunda vara möjligt att i detta syfte tillsätta särskilda pensionsnämnder, nykterhetsnämnder, arbetslöshetsnämnder, familjebidragsnämnder etc. Kommittén framhöll emellertid angelägenheten av att även i de fall, där särskilda nämnder inrättas, så mycket som möjligt behålles av centraliseringstanken, bl. a. genom att under alla förhållanden socialnämnden gives en ledande ställning. Härigenom skulle den av kommittén föreslagna lokala socialvårdsorganisationen i betydelsefulla avseenden skilja sig från den nuvarande, även i sådana kommuner, där flera särskilda nämnder skulle komma att finnas.

De fördelar, som stode att vinna genom en koncentration av den kommunala beslutanderätten i socialvårdsfrågor i enlighet med detta förslag, vore enligt kommitténs uppfattning avsevärda. Hur smidigt samarbetet mellan olika hjälporgan än ordnades, och vilka garantier som än kunde vinnas för att dubbelunderstöd och dylikt icke skola förekomma, framstode det klart att ett system med en koncentrerad organisation erbjöde betydande fördelar. För närvarande finnes intet organ, som har *ledningen* av kommunens socialvård. Varje styrelse och nämnd arbetar självständigt med sina speciella arbetsuppgifter även om i vissa fall en lagstadgad eller faktisk personell gemenskap föreligger, och det saknas ett på en hand samlat ansvar för den kommunala socialvården. Om ett centralt socialvårdsorgan tillskapades inom kommunen skulle detta på ett helt annat sätt, än som för närvarande står de särskilda hjälporganen till buds, erhålla en överblick över hjälparbetet och de aktuella behoven samt kunna vidtaga åtgärder och taga initiativ, som vore till gagn för det sociala arbetet i dess helhet inom orten. För närvarande finnas för övrigt vissa gränsområden inom socialvårdsarbetet, som icke kunna sägas tillhöra ett visst hjälporgans verksamhetsområde och som därför löpa fara att bli försummade. Å andra sidan finnas arbetsuppgifter, som falla inom flera organs behörighet och som just därför löpa samma fara. Över huvud taget föreligger ett behov av en myndighet, som äger befogenhet och möjligheter att planmässigt påverka utvecklingen inom kommunen i fråga om det sociala välfärdsarbetet.

Förekomsten av ett dylikt centralorgan skulle dessutom göra det möjligt att

få till stånd en bättre överblick över socialvårdens ekonomiska betingelser. Kommunen skulle kunna upprätta en socialvårdsbudget, där bättre avvägning än vad nu är fallet kunde ske mellan medelsbehovet för olika hjälpformer, och det skulle vara lättare att i tid vidtaga erforderliga justeringar i denna. Vidare skulle ett dylikt organ säkerligen ha större möjligheter att erhålla verklig auktoritet gentemot såväl de kommunala beslutande myndigheterna som allmänheten än de nuvarande särskilda styrelserna och nämnderna.

Genom att prövningen av hjälpbehovet förlägges till ett centralt organ vinner man, att detta får en bättre totalbild av det individuella hjälpbehovet och kan vidtaga de olika åtgärder, som finnas påkallade vare sig dessa falla inom området för den ena eller andra hjälpformen. Man kan på detta sätt på ett helt annat sätt än nu anpassa hjälpformen efter behovet i det individuella fallet. Ett centralorgan torde dessutom ha bättre möjlighet att förvärva ingående kännedom om de hjälpbehövande och deras förhållanden än fristående hjälporgan. Vidare besparas de hjälpsökande den rundgång hos skilda nämnder, som nu ofta förekommer och som medför tidsspillan för dem, dröjsmål med hjälpens meddelande och ofta dubbelarbete för nämnderna.

Inom åtskilliga kommuner, särskilt i mindre, har det ofta förelegat svårigheter att på ett tillfredsställande sätt rekrytera de olika socialvårdsorganen. Genom den nya kommunreformen torde väl dessa svårigheter komma att minskas, men det finnes anledning att ändå räkna med dem. Om ett centralt socialvårdsorgan inrättas, bli utsikterna större att såsom deltagare i socialvårdsarbetet förvärva kvalificerade och för uppgiften intresserade personer. Detta kommer naturligtvis att återverka på centralorganets verksamhet och, vilket är av stor betydelse, de anslagsbeviljande myndigheternas inställning till detsamma.

En ordning av här föreslagen art har som naturlig följd en centralisering av såväl socialvårdens *medelsförvaltning* som det löpande förvaltningsmässiga arbetet inom socialvården samt anordnandet av socialvårdskontor eller socialvårdsbyråer. Fördelarna härav måste anses vara väsentliga. Genom en centralisering av medelsförvaltningen erhålles en bättre överblick över socialvårdens ekonomiska förhållanden, bokföringsarbetet blir enhetligt, in- och utbetalningar kunna smidigare verkställas, allt till fördel för såväl de kommunala myndigheterna som allmänheten. Genom en koncentring av kansliarbetet undviks dubbelarbete, allt material finnes samlat på ett håll, diarie- och registeringsarbetet kan rationaliseras, likaså skrivarbete av olika slag. En av de största fördelarna står att vinna genom möjligheten till koncentring av den undersökningsverksamhet, som alltid utgör ett viktigt led i socialvårdsarbetet. Arbetskraften kan härigenom på ett rationellare sätt tillvaratagas, undersökningarna kunna genomföras snabbare, då undersökningsorganet ofta torde ha tidigare material i ärendet och kommunikation med annat undersökningsorgan ej behöver förekomma. För allmänhetens del vinnes den fördelen att man kan undgå att, såsom för närvarande ej sällan sker, vederbörande upprepade

gångar underkastas ingående förhör av olika socialvårdsorgans undersökare. Först efter ett genomförande av denna samordning kan det tidigare beslutade socialregistret komma till allmän användning.

Sedan den nya kommunreformen sålunda skapat bättre förutsättningar för ett rationellt ordnande av kommunernas socialvårdande uppgifter torde enligt motionärens mening tiden vara mogen för en centralisering enligt de principer, som föreslagits av socialvårdskommittén. Sedan kommitténs betänkande angående socialvårdens organisation framlades, ha emellertid de sociala hjälpformerna genomgått en mycket stark utbyggnad. Kommitténs förslag torde därför i väsentliga delar vara i behov av en genomarbetning. En sådan genomarbetning torde härvidlag lämpligen böra göras av socialvårdskommittén själv. Det är angeläget att detta utredningsarbete genomföres så snabbt, att förslag kan föreläggas 1949 års riksdag.

Med anledning av vad ovan anförts får jag hemställa,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om genomarbetning av socialvårdskommitténs i december 1942 avgivna förslag till kommunal centralisering av socialvården samt

att förslag med anledning härav måtte föreläggas 1949 års riksdag.

Stockholm den 20 januari 1948.

P. G. Lundgren.

Nr 68.

Av herr **Norling**, *angående viss ändring i lagen om semester.*

(Lika lydande med motion i Andra kammaren nr 116.)

Stockholm i januari 1948.

Anton Norling.